

ПРИДЕСНЯНСЬКА КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

ДОВГООЧІКУВАНІ ВИДАННЯ

В. Л. МОДЗАЛЕВСЬКИЙ. Матеріали до «Малоросійського родословника». Вип. 1. Томари. Упорядкування Томазова В. В. — К., 1996. — 40 с.

Модзалевський В. Л. Малоросійський Родословник. Т. V. Вип. 1. Упорядкування С. В. Шурлякєва. — К., 1996. — 96+2 с.

На початку ХХ ст. громадськість схвально зустріла вихід у світ чотирьохтомної праці Вадима Модзалевського до «Малоросійського родословника». Ця робота зразу ж зайняла своє місце в ряду класичних творів світової генеалогічної думки.

Автор продовжував працювати над п'ятим, останнім, томом. Та світова війна, а потім буремні роки української революції не дозволили В. Модзалевському завершити задумане. Багато років його готові генеалогічні розписи та підготовчі матеріали залишалися відомими лише вузькому колу архівістів та одиницям істориків-професіоналів.

Останнім часом помітне пожвавлення на терені генеалогічних дослідів. Явищем стала поява історико-генеалогічної монографії відомої дослідниці Н. М. Яковенко «Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна)» (1993). Радую читачів низкою своїх праць, в першу чергу дослідженням «Генеалогія династії Рюриковичів і Гедиміновичів» (1992), львівський генеалог Л. В. Войтович.

Інститут історії НАН України, його відділ спеціальних історичних дисциплін виступили фундаторами генеалогічних читань (I— (1995), II— (1996). Значні кроки робляться і Українським геральдичним товариством по розвитку генеалогії на його щорічних конференціях. Проведена і 1-а заочна наукова конференція з питань генеалогії і біографіки (1994, Вінниця). З неакадемічних і недержавних структур активно працюють Центр генеалогічних досліджень (Київ), приватне підприємство «Центр генеалогії і біографіки» (Вінниця), Українсько-польське генеалогічне бюро (Бердичів). Прийнято рішення про заснування Українського генеалогічного товариства.

Повернення (вірніше, введення) до наукового обігу творів визначного українського генеалога В. Л. Модзалевського стало потребою часу. Інститут археографії і джерелознавства НАН України розпочав копітку роботу по підготовці академічного видання п'ятого тому та перевидання чотирьох попередніх. Але, зрозуміло, що підготовка видання такого корпусу пам'яток історичної думки вимагає не одного року і, крім того, досить значних коштів.

Серед генеалогів же ця проблема характеризувалась станом перманентних розмов про можливості чи неможливості проведення цієї акції. Кінець розмовам поклали відомі українські генеалоги Володи-

мир Кривошея (Інститут національних відносин і політології НАН України), Валерій Томазов (Інститут історії НАН України), Сергій Шурляков (Інститут археографії і джерелознавства НАН України). Вони створили редакційно-видавничий колектив, в результаті діяльності якого зроблені перші кроки в напрямку видання генеалогічної спадщини В. Модзалевського.

Тепер кожен, кого цікавлять проблеми родоводів, може стати володарем двох перших книг, які репрезентують дві серії, започатковані цим колективом.

Першими за часом з'явилися упорядковані В. Томазовим матеріали відносно роду Томар як перший випуск серії «Матеріали до «Малоросійського родословника». Поколінному розпису роду (83 особи 8 колін) передує нарис упорядника, в якому дається стисла характеристика цього старовинного українського шляхетського роду грецького походження. 53 примітки до розпису В. Модзалевського, зроблені В. Томазовим і М. Чорнобук, значно доповнюють наші знання про цю родину. Цінним є додаток «Томари, що не включені в розпис В. Л. Модзалевського», в якому наводиться одинадцять і ще з застереженням п'ять представників цього роду.

С. Шурляков упорядкував поколінні розписи дев'яти родин. Перед читачем проходять представники козацько-старшинських родів Танських (87 представників 7 поколінь), Тарасевичів (58 представників 9 поколінь), Тарасевичів (17 представників 4 поколінь), Тарновських (139 представників 11 поколінь), Тарновських (15 представників 7 поколінь), Тарновських (11 представників 4 поколінь), Тарновіотів (13 представників 5 поколінь), Томар, Тройницьких (62 представники 7 поколінь).

Матеріали відносно кожного з вказаних родів дозволяють наповнити історію нашої Вітчизни людськими іменами, складними долями.

Ці дві серії доповнюють одна одну. У першій серії особлива увага звертається на подальшу розробку проблеми, пошуки нових імен, нових фактів. В другій же, безумовно, сповідується принцип якомога швидше донести до читача якомога більше матеріалу, підготовленого самим В. Модзалевським.

Поруч з тим, дозволимо зробити деякі доповнення і зауваження до генеалогічних розписів. В першу чергу, звернемося до родини Томар, яка присутня в обох працях. Цікаво, що Степан Васильович Томара (№ 9 за розписом В. Модзалевського) як бунчуковий товариш у 1782 р. проживав у с. Каврай і володів у двох повітах (Золотоніському і Переяславському) 552 дворами. 22 грудня 1784 р. він отримав звання колезького радника у ранзі сухопутного полковника. Василь Степанович (№ 14) звання полковника 18 серпня 1783 р. Михайло Степанович (№ 16) 1 січня 1785 р. з сержантів лейб-гвардії Преображенського полку переведений у армійські капітани. Відносно Олександра Томари (№ 4 в додатку) маємо свідчення, що він народився близько 1759 р., корнет у відставці (1787), мав 8 спадкових душ у Зіньківському повіті, одружений був з донькою священика Марією Долинською.

До родоводу Танських додамо, що В. Модзалевський помилявся, вказуючи, що єдина донька полковника Семена Палія Марія була одружена з полковником Київським Антоном Михайловичем Танським (№ 6) з 1677 року. У церковних книгах міста Козельця зберігся запис про її смерть 5 жовтня 1739 року у віці п'ятдесяти років. Значить, дата народження близько 1689 року і в 1677 р. вона аж ніяк не могла одружуватись.

У цілому ж, поява нових українських генеалогічних праць завжди радує. Тим паче, що козацько-старшинські родоводи — чудовий мате-

ріал для ідейно-виховної роботи серед молоді, в першу чергу виховання військово-патриотичних традицій.

Гадаємо, що подальші студії редакційно-видавничого колективу закладуть міцний фундамент академічного видання спадщини визначного українського історика і генеалога.

Валерій КУЧЕР.

З ІСТОРИЧНИХ СХОВАНОК

Неможливо передбачити, скільки таємничих сторінок української історії раптом відкриються тим, хто цього прагне. Така думка спадає, коли береш до рук скромно оформлену книгу Володимира Кривошеї «УКРАЇНСЬКА КОЗАЦЬКА СТАРШИНА І. УРЯДНИКИ ГЕТЬМАНСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ. РЕЄСТР» (Київ, 1997). Автор цього видання (кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту національних відносин і політології НАН України) своєю унікальною працею довів, що визнаних авторитетів можна не лише поважати, а й, спираючись на їхній науковий доробок, йти далі й далі у своїх розвідках.

Такими авторитетами для Володимира Кривошеї, як і для багатьох істориків і краєзнавців, є Олександр Лазаревський та Вадим Модзалевський — автори унікальних праць з історії Чернігівщини, Полтавщини, інших регіонів України. Так, Олександр Лазаревський (з 10-ти запланованих томів три присвятив історії Ніжинського, Прилуцького і Стародубського полків, об'єднавши їх назвою «Описание старой Малороссии»). Йдеться тут про населені пункти на території полків, кількість населення, володарів земель, ремесла, побут тощо. Історик лише торкнувся біографій окремих представників українських, в т. ч. чернігівських, козацько-старшинських родів. Те ж саме знаходимо у «Малороссийскому родословнику» В. Модзалевського. Відштовхуючись від цих вже опублікованих праць, Володимир Кривошея провів велику дослідницьку роботу в Центральному державному історичному архіві України в Києві. У першу чергу, автор дослідив фонди Генеральної Військової Канцелярії, полкових та сотенних канцелярій. У відділі рукописів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського відшукав невідомі навіть історикам рукописні матеріали, що належали не лише О. Лазаревському і В. Модзалевському, а й Л. Окиншевичу та Ю. Гаєцькому.

Ім'я Л. Окиншевича ще мало відоме в Україні, а професор Гарвардського університету Юрій Гаєцький має авторитет в українських істориків, нещодавно він прийшов і до широкого кола краєзнавців статтею «Сторінки з побуту Гетьманщини: вибір полковника» на сторінках часопису «Сіверянський літопис» (1997. — № 1—2).

Отже, спираючись на ці джерела, Володимир Кривошея склав реєстр козацької старшини від Б. Хмельницького до ліквідації полкового, устрою в Україні.

Розділ «Генеральна старшина» вперше містить у собі реєстр генеральних військових обозних, генеральних суддів, писарів, осавулів, генеральних підскарбій, хорунжих та генеральних бунчужних. Неабиякий інтерес має другий розділ «Старшини генеральних установ». Тут дається перелік імен тих, хто служив у Генеральній Військовій Канцелярії, Генеральному Військовому Суді, Генеральній Військовій Артилерії. Тими людьми були реєнти і старші військові канцеляристи, писарі, осавули, хорунжі та отамани.